

Sökande

1. Bas Livs i Ljusdal AB, org.nr 556354-4609, S. Järnvägsgatan 52,
827 32 LJUSDAL
2. Bas Livs i Bollnäs AB, org.nr 556214-0409, Renslyckan 1, 821 50 BOLLNÄS
3. Fålhagen Livs i Uppsala AB, org.nr 556451-8370, Björkgatan 4 ,
753 28 UPPSALA
4. Kungsängen Livs i Uppsala AB, org.nr 556557-4901, Kungsgatan 95,
753 18 UPPSALA
5. BGM Livs i Uppsala AB, org.nr 556591-4842, Valthornsvägen 3,
750 25 UPPSALA
6. Mathuset i Södra Backa AB, org.nr 556524-2814, Hammargatan 8,
781 71 BORLÄNGE
7. Mathuset i Åsbo AB, org.nr 556350-3944, Dalahästen, 774 61 AVESTA
8. Mathuset i Hedemora AB, org.nr 556486-0111, Hammargatan 8,
781 71 BORLÄNGE
9. Food Market i Stockholm AB, org.nr 556261-9998, Forelltorget 8,
141 47 HUDDINGE
10. Food Market i Sköndal AB, org.nr 556059-2288, Sköndalsvägen 19,
128 66 SKÖNDAL
11. Food Market i Huvudsta AB, org.nr 556459-1955, Box 4032, 171 04 SOLNA
12. Manske-Axelsson Livs AB, org.nr 556472-2378, Drottningvägen 1, 197 40 BRO
13. Wallmans Livs AB, org.nr 556324-2493, Tegelvägen 4, 642 32 FLEN
14. Ängshagen Livsmedel AB, org.nr 556423-0521, Gymnasiegatan 4, 733 40 SALA
15. Mitti-Livs i Kristinehamn AB, org.nr 556045-8878, Tegelslagaregatan 28,
681 31 KRISTINEHAMN
16. Stortorgshallen i Örebro AB, org.nr 556202-0783, Stortorget 15 – 17,
702 11 ÖREBRO

17. Järntorgshallen i Örebro AB, org.nr 556296-4394, Storgatan 13,
703 16 ÖREBRO

18. Sparhuskometen i Tibro AB, org.nr 556253-9675, Box 190, 543 01 TIBRO

Ombud för 1 - 18: Fri Mat 2000 ek. för., org.nr 769606-5098, Kungsgatan 62, 2 tr,
753 18 UPPSALA

Övriga avtalsparter

Axfood Sverige AB, org.nr 556004-7903, 171 78 STOCKHOLM

Ombud: advokaterna AA och BB
Holm Advokatbyrå KB, Box 7531, 103 93 STOCKHOLM

Willys AB, org.nr 556083-6354, 412 86 GÖTEBORG

Ombud: Axfood Sverige AB, org.nr 556004-7903, 171 78 STOCKHOLM

Saken

Ansökan om icke-ingripandebesked enligt 20 § konkurrenslagen (1993:20) för
samarbetsavtal samt därtill kopplade delavtal för samarbete inom dagligvaru-
handeln

Beslut

Konkurrensverket avslår ansökan om icke-ingripandebesked.

Ansökan om icke-ingripandebesked

1. Sökandena, vilka samtliga är medlemmar i Fri Mat 2000 ekonomisk förening (Fri Mat) har ansökt om icke-ingripandebesked enligt 20 § konkurrenslagen (KL). Ansökan avser respektive sökandes s.k. butiksavtalspaket. Butiksavtalspaketet består av ett avtal som går under benämningen samarbetsavtal och ett antal därtill kopplade delavtal vilka utgör bilagor till samarbetsavtalet. Avtalen är tecknade mellan å ena sidan fristående köpmän och deras respektive butiksbolag och å andra sidan företag som numera ligger inom Axfood-sfären (Detaljinvest, D-Gruppen, D&D m.fl.).
2. Ansökan var fullständig den 18 oktober 2002.

Parterna

3. Sökandenas ombud Fri Mat är en ekonomisk förening som har bildats av köpmän vilka driver livsmedelsbutiker med lågprisprofil ("**köpmännen**"). Föreningen har till ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom att verka för gemensamma varuinköp hos fabrikant och grossist och för medlemmarnas ekonomiska utbyte av samarbete inom livsmedelsrörelsen. År 2001 hade de då 19 medlemsföretagen en sammanlagd omsättning om ca 1,6 miljarder kr. Numera omfattar föreningen 18 butiker.
4. **Axfood AB (publ.)** är ett av Nordens största bolag inom dagligvaruhandeln.¹ Bolaget bedriver partihandel genom de helägda dotterbolagen Dagab AB² och Axfood Närlivs AB. Bolagets detaljhandel drivs genom franchisekoncepten Spar och Tempo och ett antal butikskoncept/-profiler — däribland de nu aktuella profilerna "Rätt Pris" och "Storlivs" — samt de helägda butikskedjorna Hemköp, Willys och Willys Hemma. Axfood omfattar ca 700 butiker i Sverige varav 250 är hel- eller delägda. De övriga drivs av fristående handlare knutna till bolaget genom avtal. Huvudägare i Axfood är Axel Johnson-gruppen med 45 procent av aktierna. Axfoods omsättning uppgick till ca 33 miljarder kr räkenskapsåret 2002. Såväl sökandebolagen som Axfood har accepterat att Axfood Sverige AB har inträtt som avtalspart respektive företräder Willys AB i det aktuella ärendet.

¹ Nedan avser "Axfood" hela Axfood-koncernen, om inte annat anges, alternativt dess, vid tiden för slutandet av i sammanhanget aktuellt avtal, dåvarande motsvarighet.

² Nedan avser Dagab även andra till Axfood knutna partihandelsföretag.

Bakgrund

Branschförhållanden

5. Med dagligvaror avses livsmedel, kemisk-tekniska varor, tobaksvaror, blommor och tidningar. Varorna används i hushållen och i restauranger samt storhushåll. Varorna köps till det enskilda hushållet i olika typer av affärer inom detaljhandelsledet som i sin tur köper dem från grossistföretag eller direkt från tillverkare/leverantörer. Restauranger och storhushåll köper sina varor huvudsakligen från grossistföretag.
6. Dagligvarusektorn i Sverige har utvecklats mot hög koncentration i såväl handels- som tillverkar-/leverantörsledet. Handelsledet består av ett fåtal stora företag i grossistledet och ett stort antal försäljningsställen i detaljhandelsledet. Konsumenterna köper i första hand dagligvaror i traditionella livsmedelsbutiker (s.k. allivsbutiker)³, supermarkets⁴, stormarknader⁵ och s.k. lågprisbutiker⁶. Utmärkande för dessa butiker är att de tillhandahåller ett komplett dagligvarusortiment till den enskilde kunden. Ett sådant komplett sortiment motsvarar ett sortiment som gör det möjligt för konsumenten att i en och samma butik tillgodose huvuddelen av sitt hushålls behov av dagligvaror. De butiker som tillhandahåller ett sådant sortiment kan därmed betecknas som fullsortimentsdetaljister. Dagligvaror säljs även i när-/jourbutiker, trafikbutiker, speciallivsbutiker, tobaksaffärer, kiosker och i fackhandeln. Slutligen säljs dagligvaror vid torghandel, ambulerande handel och gårdshandel.
7. Fullsortimentsdetaljisterna köper sina varor från grossister eller direkt från tillverkare/leverantörer. De varor som köps direkt från tillverkare är främst mejeri-, bryggeri- och bagerivaror men även andra varugrupper kan förekomma. De produkter som köps in från mindre leverantörer är bl.a. charkvaror, frukt och grönt, glass och blommor. Butiker som kan göra stora inköp per inköpstillfälle köper oftare direkt från tillverkare/leverantörer. Övriga inköp görs från s.k. fullsortimentsgrossister, dvs. de grossister som till-

³ Traditionell butik med allsidigt sortiment av dagligvaror och ett visst sortiment av "dagliga" specialvaror.

⁴ Dagligvarubutik eller livsmedelsavdelning med en säljyta på minst 400 kvadratmeter.

⁵ "Varuhus" med minst 2 500 kvadratmeter säljyta, externt läge, brett sortiment, övervägande självbetjäning och minst 300 parkeringsplatser.

⁶ En traditionell dagligvarubutik med enklare inredning och mer begränsad service. Fasta priser är vanligare än tillfälliga extrapriser.

handahåller huvuddelen av det sortiment som fullsortimentsdetaljisterna köper in.

8. Detaljhandelsledet består huvudsakligen av ett antal butikskedjor. Kedjorna är organiserade på så vis att butikerna inom en kedja har dels ett inköps-samarbete, dels en eller flera gemensamma butiksprofiler gentemot kund-erna. Ägandeformen varierar såväl inom en kedja som mellan olika kedjor. Flertalet ICA-butiker ägs av enskilda ICA-handlare men det finns även butiker som ingår i ICA-koncernen. Konsumentkooperationens butiker och stormarknader är föreningsägda.
9. I partihandelsledet har ICA-koncernen, Konsumentkooperationen och Axfood/Dagab en särställning som fullsortimentsgrossister gentemot detalj-handelsledet. Även BergendahlsGruppen har möjlighet att tillhandahålla fullsortimentsdetaljisterna det sortiment som de efterfrågar utöver vad producenter och mindre grossister kan tillhandahålla. Det är vanligt med starka band mellan parti- och detaljhandelsleden. ICA och Konsument-kooperationen har egna inköpsfunktioner som förser butikerna med varor. Dagab är huvudleverantör till Axfoods butiker.
10. De avtalsmässiga bindningarna mellan de kedjeanslutna butikerna och den grossist till vilken kedjan är knuten är ofta långtgående. Exempelvis tillåts endast butiker som är anknutna till Konsumentkooperationen respektive ICA köpa från Konsumentkooperationens inköpsfunktion respektive genom ICA:s ordinarie grossistverksamhet.
11. De båda handelsleden domineras således av de tre rikstäckande blocken ICA, Konsumentkooperationen och Axfood. Ett fjärde block, BergendahlsGrup-pen, är främst verksamt i södra Sverige. ICA, Konsumentkooperationen och Axfood svarar tillsammans för närmare 90 procent av dagligvarubutikernas försäljning samtidigt som deras andel av det totala antalet dagligvarubutiker utgör drygt 60 procent.

Tabellen visar antalet dagligvarubutiker och deras omsättning. Fördelning efter blocktillhörighet. År 2002. Källa: Supermarket nr 5-6 2003, * I gruppen övriga butiker ingår större trafikbutiker och fristående dagligvarubutiker.

	Antal butiker	Procentuell andel av det totala antalet butiker	Butikernas omsättning i miljoner kr	Procentuell andel av den totala omsättningen i detaljistledet
ICA	1858	30,7	71 546	44,0
Konsumentkooperationen	914	15,1	36 224	22,3
Axfood	918	15,1	35 642	21,9
Bergendahls	107	1,8	4 644	2,9
Övriga butiker*	2 260	37,3	14 562	9,0
Summa	6 060	100	162 618	100

Förfarandet

12. De samarbetsavtal som har getts in till Konkurrensverket av sökandena har slutits vid olika tidpunkter och mellan olika parter. Till följd härav har samarbetsavtalen delvis utformats på olika sätt. Så är även fallet med de delavtal som utgör bilagor till samarbetsavtalen. Delavtalen utgörs i huvudsak av följande avtal: ett standardavtal för bolagsgemenskap⁷, ett riskpremieavtal⁸, ett avtal om butik ersättning⁹, ett profilavtal¹⁰, en engagemangsöverenskommelse¹¹ och ett konsortialavtal¹². Över tiden har antalet delavtal ökat för att inrymma bl.a. avtal om kortsamarbete *vis a vis* Skandinaviska Enskilda Banken och avtal om att inhämta mer detaljerad försäljningsinformation genom dataöverföring m.m. Alla sökande har dock inte tecknat samtliga delavtal och de delavtal som har tecknats är inte helt identiska. Slutligen har samtliga sökande inte givit in samtliga delavtal.

⁷ Avtalet reglerar det gemensamma ägandet av den aktuella butiken.

⁸ Ett avtal om ersättning för Axfoods risktagande när handlaren inte kan ställa fullgod säkerhet.

⁹ Avtalet innebär att handlaren erlägger en andel av sin omsättning mot att han erbjuds lägre priser genom Dagab AB.

¹⁰ Anger den profil/det varumärke som butiken skall använda i sin saluföring.

Köpmannen erlägger viss serviceavgift för användandet av profilen.

¹¹ Avtalet redogör för parternas ömsesidiga åtaganden.

¹² Konsortialavtalet, som reglerade ägandet av D-gruppen, har idag upphört att gälla.

13. Avtalspaketen innebär i grova drag att Axfood hyr ut en lokal till köpmannen. I denna lokal driver köpmannen en detaljhandelsbutik i enlighet med en viss profil (profilen innehåller bl.a. ett visst varumärke som Axfood har rättigheterna till). Handlaren skall därefter i sitt samarbete agera i enlighet med de villkor som gäller för profilen. Slutligen skall Axfood/Dagab vara rörelsens huvudleverantör. För användandet av profilen och för administrationen i samband med leveranserna erlägger handlaren viss ersättning.

Avtalsvillkoren

14. Syftet med avtalspaketen sammanfattas i inledningen av samarbetsavtalen enligt följande:

”För att etablera, driva och utveckla lönsamma företag inom dagligvaruhandeln krävs samverkan och nära samarbete mellan enskilda fristående köpmän, å ena sidan, och företag med bl.a. finansiell styrka samt marknads- och branschkunskap, å den andra sidan. Den enskilde köpmannen respektive Axfood har dessa förutsättningar [...] För att stärka konkurrenskraften innebär samarbetet även samverkan med Dagab [eller annat koncernanknutet partihandelsbolag].”

15. Axfood hyr ut lokalen till köpmannens rörelse.
16. Avtalspaketen innehåller hembudsklausuler som ger Axfood företrädesrätt att vid varje överlåtelse förvärva rörelsen eller aktier och andelar i det bolag, som driver rörelsen. Företrädesrätt skall dock ej föreligga vid överlåtelse till make eller släkting i rätt nedstigande led, förutsatt att förvärvaren inträder i gällande avtal med Axfood eller träffar nya avtal med Axfood. Köpmannen förbinder sig att själv driva rörelsen samt att icke överlåta eller upplåta rörelsen till annan utan Axfoods skriftliga medgivande. Avser köpmannen att genomföra organisationsförändringar, interna överlåtelser eller att överlåta rörelsen eller det bolag som driver rörelsen skall köpmannen, innan beslut om angivna åtgärder fattas, skriftligen informera Axfood. Upphör rörelsen eller samarbetsavtalet – utan att ha ersatts av nytt avtal med Axfood om rörelsens fortsatta verksamhet – äger Axfood rätt att förvärva rörelsen eller det bolag som driver rörelsen. Köpmannen har bl.a. även en skyldighet att överlåta sina aktier till Axfood om köpmannen eljest driver rörelsen eller disponerar över denna på sätt som står i strid med träffade avtal eller Axfoodkoncernens långsiktiga intressen.
17. Köpmannen skall anlita Axfood/Dagab som huvudleverantör. Huvudleverantörskapet villkoras av att Axfood/Dagab håller ”konkurrensmässiga priser och kvaliteter, med beaktande av samtliga leveransvillkor”.

18. Köpmannens rörelse skall enligt profilavtalet drivas och marknadsföras under någon av Axfoods godkända profiler eller näringskännetecken. Köpmannen skall därvid, i förekommande fall, driva rörelsen i enlighet med reglerna i ett särskilt avtal beträffande respektive profil. Avtalet innehåller bl.a. ett villkor som innebär att butiken skall föra de artiklar som anvisas i profilsortimentet. Nya artiklar tas in och gamla tas bort efter beslut av antingen profilbolaget (enligt vissa avtal) eller ett sortimentsråd (enligt vissa avtal). Det rör sig med andra ord om s.k. sortimentsstyrning. För användandet av profilen/näringskännetecknet erlägger köpmannen viss omsättningsbaserad ersättning till Axfood.
19. Köpmannen, eller av denne anlitat bokföringsbiträde, skall löpande insända månadsrapporter, delbokslut och av revisor granskade och godkända årsbokslut. Enligt vissa avtal som slutits på senare tid skall Axfood löpande kunna hämta information om en enskild artikels försäljning under en vecka, under viss tid registrerade inköp, priser, kampanjer samt kassainformation som t.ex. antal kunder, snittköp/kund, andel kortköp, etc. genom tillgång till butikens datasystem.
20. Avtalen gäller under en första avtalsperiod om tio år. De förlängs därefter i perioder om tio år om de inte sägs upp med iakttagande av minst tolv måneders uppsägningstid.

Rättslig bedömning

Icke-ingripandebesked

21. Konkurrensbegränsande avtal är förbjudna i enlighet med 6 § KL medan 19 § KL förbjuder missbruk av dominerande ställning. Konkurrensverket får enligt 20 § KL efter ansökan av ett företag förklara att ett avtal eller förfarande inte omfattas av förbuden i 6 eller 19 §§ KL och att det därför inte finns anledning för verket att ingripa, ett s.k. icke-ingripandebesked.

Avtal

22. För att förbudet i 6 § KL skall vara tillämpligt krävs att det är fråga om ett avtal mellan företag, beslut av en sammanslutning av företag eller ett samordnat förfarande av företag som har till syfte att hindra, begränsa eller snedvrida konkurrensen på marknaden på ett märkbart sätt eller ger ett sådant resultat.
23. Ansökan omfattar ett antal, i stort, likalydande samarbetsavtal och ett antal därtill kopplade s.k. delavtal mellan Axfood och köpmännen. Den ekonomiska risken för de rörelser som drivs i enlighet med avtalspaketen ligger på

köpmännen. Det är därmed fråga om oberoende företag och avtalskriteriet i 6 § KL är uppfyllt.

24. Konkurrensverket kan endast pröva de avtal som verket faktiskt har tagit del av och avtalen skall bedömas utifrån sitt rättsliga och ekonomiska sammanhang. Detta innebär att de olika avtalen, i respektive avtalsförhållande, bör ses som en helhet (avtalspaketet). Verkets ställningstagande grundar sig på samtliga omständigheter som har framkommit i ärendet.

Konkurrensbegränsning

25. Avtalen ingicks under en tid när köpmännen som grupp var huvudägare (ca 60 procent) i D-Gruppen AB (ingår numera i Axfood). Vid denna tid fanns också en skyldighet för köpmännen att äga aktier i D-Gruppen och att ingå i aktieägarföreningen. Numera är köpmännens ägande i Axfood/f.d. D-gruppen betydligt mindre. Axfood bedriver dessutom med Fri Mat-företagen konkurrerande detaljhandelsverksamhet (Hemköp, Willys m.m.), varför parterna i dag befinner sig i en annan marknadssituation än tidigare.
26. Axfood konkurrerar med ett antal andra butikskedjor. Syftet med hembudsklausulerna synes vara att säkerställa att Axfoods butikslägen, vid uthyrning till "oberoende" köpmän, inte riskerar att tillfalla en konkurrerande butikskedja. Det har inte framkommit att avsikten med hembudsklausulerna har varit att på annat sätt begränsa konkurrensen. Någon konkurrensbegränsande effekt har inte heller kunnat visas. Den metod som används för att beräkna ersättningen till köpmannen vid Axfoods eventuella övertagande av köpmannens rörelse med stöd av hembudsklausul är enligt Konkurrensverkets mening inte konkurrensbegränsande. Sammanfattningsvis kan villkoren i hembudsklausulerna därmed inte anses vara konkurrensbegränsande.
27. Avtalspaketet innebär även att köpmännen skall anlita Axfood/Dagab som huvudleverantör för dagligvaror inom respektive sortiment. Fri Mat har framfört att valet av en huvudleverantör förhindrar att ytterligare huvudleverantörer anlitas. Följden av valet av Axfood/Dagab som huvudleverantör blir enligt Konkurrensverkets bedömning, och med beaktande av avtalspaketet i dess helhet, att köpmännen i praktiken endast i begränsad omfattning kan sluta långsiktiga avtal avseende väsentliga delar av sortimentet med Axfood/Dagabs konkurrenter. Genom att köpmännen hindras att sluta ytterligare långsiktiga avtal berövas de möjligheten att förhandla till sig villkor som är förmånligare än de Axfood/Dagab kan erbjuda. Villkoret om huvudleverantörskap utgör därmed en konkurrensbegränsning. Det faktum att huvudleverantörskapet endast gäller under förutsättning av marknadsmässiga villkor kan enligt Konkurrensverkets bedömning inte eliminera dess

konkurrensbegränsande verkan. I Hoffman-La Roche-fallet¹³ påpekade EG-domstolen bl.a. att sådana villkor möjliggjorde att en dominerande aktör genom villkoret fick rätt att ta del av de priser som dess konkurrenter offererade. Oavsett om Axfood/Dagab är en dominerande aktör så medför villkoret, i sin nu aktuella lydelse, inte någon lättnad för köpmännen.

28. Enligt vissa avtal skall Axfood kunna hämta detaljerade uppgifter direkt ur butiksdatabasystemet. Den information som Axfood har tillgång till är bl.a. uppgifter om en enskild artikels försäljning under en vecka, under viss tid registrerade inköp, priser, kampanjer och kassainformation som t.ex. antal kunder, snittköp/kund, andel kortköp m.m. Denna typ av information måste normalt anses vara affärshemligheter. Axfoods tillgång till sådana uppgifter kan därför potentiellt begränsa konkurrensen, i synnerhet som Axfood konkurrerar med Fri Mat-butikerna på detaljhandelsnivå.
29. Köpmannen skall löpande lämna rapporter till Axfood i form av månadsrapporter, bokslut m.m. Det har inte framkommit att denna information omfattar sådana affärshemligheter som normalt inte får utbytas mellan konkurrenter enligt KL. Informationslämnandet kan därmed inte anses utgöra ett konkurrensbegränsande samarbete och är således förenligt med 6 § KL.
30. En enskild butik kan ha svårt att nå ut till konsumenterna med ett nytt varumärke/profil. Att köpmannen skall erlagga en viss ersättning för användandet av Axfoods varumärke/profil kan inte anses konkurrensbegränsande. Däremot innefattar profilavtalet en bestämmelse om sortimentsstyrning. Axfood kan till följd därav, genom sitt profilbolag, kontrollera vilka artiklar som Fri Mat-butikerna saluför. I Konkurrensverkets utredning har det framkommit att det aktuella villkoret inte tillämpas i praktiken. Axfood har anfört att kravet är generellt och att det för närvarande endast avser att köpmännen skall tillhandahålla dagligvaror i sitt sortiment. Axfood har vidare anfört att det hittills inte har funnits anledning att närmare specificera vilka dagligvaror köpmännen skall tillhandahålla under profilen. Så länge köpmännen följer profilen uppger Axfood sig sakna anledning att styra sortimentet. Verket har dock att pröva avtalen enligt deras ordalydelse. Av denna följer att Axfood i princip kan kräva att köpmännen köper in endast de produkter som Axfood/Dagab levererar. Det står därmed klart att bestämmelsen om sortimentsstyrning i sig är konkurrensbegränsande, i synnerhet som Axfood konkurrerar med Fri Mat-butikerna på detaljhandelsnivå.

¹³ Jmf. EG-domstolens dom i Hoffman-La Roche,[1979] ECR 461, p. 102 – 108 och EG-kommissionens beslut i Industrial Gases, i Kommissionens 19:e rapport om konkurrensen p. 62.

Relevant marknad

31. Den relevanta marknaden avgränsas genom att en relevant produktmarknad och en relevant geografisk marknad definieras. Den relevanta produktmarknaden omfattar de produkter som köparna anser vara utbytbara, dvs. sådana produkter som på grund av pris, funktion och egenskaper i övrigt kan tillfredsställa samma behov hos köparen. Den relevanta geografiska marknaden omfattar det område inom vilket företagen tillhandahåller de relevanta produkterna och tjänsterna, inom vilket konkurrensvillkoren är tillräckligt likartade och som kan skiljas från angränsande geografiska områden framför allt på grund av väsentliga skillnader i konkurrensvillkoren.
32. Sökandena har anfört i huvudsak följande. Den relevanta produktmarknaden utgörs av dagligvaruhandeln där Axfood/Dagab är den överlägset största leverantören till de Fri Mat-anslutna butikerna. Även lokaler, butiksutrustning och övriga tjänster ingår i produktmarknaden. Möjligheten att handla hos någon annan partihandel finns i praktiken inte eftersom Konsumentkooperationen och ICA endast levererar inom sina egna slutna system och övriga partihandelsbolag är för små för att kunna tillgodose efterfrågan. Relevant geografisk marknad torde vara Mellansverige eftersom det främst är i detta område som köpmännen är verksamma. Axfood har enligt sökandena en marknadsandel om ca 26% i Mälardalen inklusive Stockholm.
33. Avtalsparterna utgörs av köpmännen och Axfood. Huvudsyftet med de aktuella avtalen är att Axfood skall tillhandahålla dagligvaror för försäljning i köpmännens rörelser. Inom ramen för detta syfte uppställer Axfood vissa villkor om huvudleverantörskap m.m. Avtalen reglerar huvudsakligen det vertikala förhållandet mellan köpmännen och Axfood. De butiker som är anslutna till Fri Mat är fullsortimentsdetaljister med lågprisprofil. De varor som tillhandahålls av lågprisbutiker får anses substituerbara med varor hos fullsortimentsdetaljister med annan profil.
34. I egenskap av fullsortimentsdetaljister har butikerna behov av att kunna köpa in ett sammansatt sortiment av varor från någon av fullsortimentsgrossisterna. Axfood/Dagab är i huvudsak verksam som fullsortimentsgrossist vilket innebär att man tillhandahåller ett sortiment som tillgodoser detaljisternas efterfrågan på ett brett och sammansatt sortiment av dagligvaror. Axfood-/Dagabs sortiment är utbytbart med sortimentet som andra fullsortimentsgrossister kan tillhandahålla. Även om vissa produkter kan köpas in från andra källor är utbudet hos en fullsortimentsgrossist nödvändigt för den enskilde köpmannen. Relevant produktmarknad är följaktligen partihandelsmarknaden för fullsortimentsgrossister. Den relevanta marknaden innefattar

således inte inköp som detaljisterna gör från s.k. specialgrossister (fiskgrossister, ostgrossister etc.) eller direkt från tillverkare.

35. Axfood/Dagab levererar sina produkter över hela Sverige medan sökandena i huvudsak bedriver sin verksamhet i Mälardalen. Mot bakgrund härav kan antingen Sverige eller Mälardalen anses vara den relevanta geografiska marknaden för partihandel från fullsortimentsgrossister.
36. Liksom Fri Mat-företagen är Axfood, genom bl.a. de helägda butikskedjorna Hemköp och Willys, aktiva även i detaljhandelsledet. Axfood respektive Fri Mat-företagen är därmed konkurrenter till varandra varför det inte kan uteslutas att avtalspaketen kan få konkurrensbegränsande följder på ett horisontellt plan. Nämnda företag tillhandahåller ett sortiment som gör det möjligt för konsumenten att i en och samma butik tillgodose huvuddelen av sitt hushålls behov av dagligvaror. En annan relevant produktmarknad är således marknaden för detaljhandel med dagligvaror från fullsortimentsgrossister vilken utgörs av en "korg" innehållande det särskilda sortiment av dagligvaror som fullsortimentsdetaljisterna tillhandahåller. När det gäller den geografiska marknaden för detaljhandeln har marknadsdomstolen ansett att denna bör bedömas utifrån det område inom vilket de berörda företagen tillhandahåller varor och där samarbetet sålunda har effekt.¹⁴ Även om Fri Mat-butikerna i huvudsak är lokaliserade till Mälardalen bedriver Axfood detaljhandel i hela Sverige. Även på marknaden för detaljhandel med dagligvaror från fullsortimentsdetaljister kan därför antingen Sverige eller Mälardalen anses vara den relevanta geografiska marknaden.
37. Den totala partihandelsmarknaden för fullsortimentsgrossister i Sverige kan uppskattas till ca 85 miljarder kr. Enligt Axfoods årsredovisning för år 2002 omsatte Axfoods partihandelsföretag ca 22 miljarder kr. Med utgångspunkt från dessa uppgifter har Axfood ca 26 procent av nämnda marknad. Som framgår av branschredogörelsen (se tabellen ovan) synes Axfood ha ca 22 procent av den totala detaljhandelsmarknaden. Avtalsparternas ställning på produktmarknaderna för parti- respektive detaljhandel ligger därmed på ungefär samma nivå. En marknadsandel i närheten av 20 procent får anses medföra att de konkurrensbegränsande villkoren blir kvantitativt märkbara¹⁵. Den eventuella skillnad som kan tänkas finnas mellan de olika dagligvarublockens marknadsandelar på någon av de relevanta produktmarknaderna i Mälardalen, jämfört med motsvarande marknadsandelar i Sverige som

¹⁴ Marknadsdomstolens dom den 10 juni 1997, MD 1997:11.

¹⁵ Se Konkurrensverkets allmänna råd om avtal av mindre betydelse (KKVFS 1999:1).

helhet, torde inte vara så stor att den skulle kunna påverka Konkurrensverkets bedömning i det nu aktuella ärendet. Det finns inte heller något som tyder på att avtalsparternas marknadsandel skulle förändras, i någon större utsträckning, till följd av Konkurrensverkets avgränsning av den relevanta produktmarknaden. Konkurrensbegränsningarna är därmed märkbara.

Missbruk av dominerande ställning

38. Med beaktande av förekomsten av konkurrerande aktörer kan Axfoods marknadsandel på parthandelsmarknaden för fullsortimentsgrossister inte anses tillräckligt stor för att den skall kunna utgöra en indikation på dominerande ställning. Inte heller på marknaden för detaljhandel med dagligvaror från fullsortimentsdetaljister kan Axfoods och Fri Mat-butikernas sammanlagda andel utgöra en indikation på dominerande ställning. Axfood kan därmed inte agera oberoende av sina konkurrenter och har därmed ingen dominerande ställning i enlighet med 19 § KL.

Slutsats

39. Avtalsvillkoren om huvudleverantörskapet, Axfoods rätt att inhämta detaljerade uppgifter från de Fri Mat-anslutna butikernas datasystem och bestämmelserna om sortimentet får anses märkbart konkurrensbegränsande. Dessa avtalsvillkor omfattas därmed av förbudet i 6 § KL. Sökandena kan därför inte ges något besked om icke-ingripande.

Hur man överklagar, se bilaga 1.

Detta beslut har fattats av generaldirektören. Föredragande har varit Cecilia Maxe Aglinder. I den slutliga handläggningen har också avdelningschefen Peter Delden och rättschefen Magnus Ulriksson deltagit.

Claes Norgren

Cecilia Maxe Aglinder

Detta beslut publiceras på Konkurrensverkets webbplats.